

3

EU OG VERDEN

★ EU OG NATO	3
NATO – Den Nordatlantiske Alliance	3
Warszawa-pagten	3
Bipolær verdensorden	3
Efter Den Kolde Krig.....	3
Ny sikkerhedssituation	4
Nyt NATO	4
Partnerskab for fred	5
Samarbejde med Rusland	5
Middelhavsdialog	5
Nye militære opgaver	5
Europæisk sikkerheds- og forsvarsidentitet (ESDI).....	7
Berlin Plus.....	7
Tæt samarbejde	7
Amerikansk modstand	8
Fremtiden?	8
★ EU OG FN	9
FN – De Forenede Nationer	9
Multilateralisme	9
EU – vigtig rolle men svag aktør	10
Udvikling	10
Fælles værdier	10
★ EU'S NØDHJÆLP OG UDVIKLINGSBISTAND	11
EU – stor bidragsyder.....	11
Kommissær og generaldirektorat	11
Fundamentale værdier.....	11
Mere bistand	11
Mest hjælp til mindst udviklede	11
Samhandel og bistand	12
Udvikling	13
Bred fattigdomsforståelse	13
Ejerskab og partnerskab	13
God regeringsførelse	13

Dårlig regeringsførelse	13
Demokrati og lighed	13
Sygdomsbekæmpelse.....	14
Nødhjælp	15
ECHO	15
Nye krisesituationer	15
Effektivitet	15
Samarbejde	16
Hvorfor udviklingsbistand.....	16
★ SIKKERHEDSOPFATTELSER.....	18
Verden ændrer sig	18
Nye trusler.....	18
Globalisering	18
Værdier	19
★ TEORIER OM SIKKERHED.....	20
Realisme.....	20
Liberalisme	20
Konstruktivisme.....	20
Bonus:	22
Liberalisme/idealisme	22
Realisme:	23
★ DISKUSSION & DEBAT	24
EU & NATO.....	24
EU & FN.....	25
EU's nødhjælp og udviklingsbistand.....	26
Sikkerhedsopfattelser	27
Forskellige teorier om sikkerhed	28

★ EU OG NATO

DIAS 3

NATO – Den Nordatlantiske Alliance

Kold Krig

NATO blev oprettet i 1949 som en forsvarsalliance med 12 lande fra Vesteuropa samt USA og Canada. NATO blev altså skabt nogle år efter Anden Verdenskrig, hvor FN var blevet oprettet i 1945. I årene efter Anden Verdenskrig udvidede Sovjetunionen sig, og flere lande blev overtaget af det kommunistiske styre. Dette satte for alvor gang i samarbejdet mellem USA og Vesteuropa for at sikre Europa mod yderligere kommunistisk ekspansion. De vesteuropæiske lande var derudover meget interesserede i at holde USA fast i Europa, da Europa var afhængig af det amerikanske militær mod den sovjetiske magt. Samtidig var der et bredt ønske om at sikre, at Tyskland ikke igen voksede sig stort, så landet igen kunne true verdensfreden.

Warszawa-pagten

I 1955 blev Warszawa-pagten oprettet bestående af Sovjetunionen, Polen, Tjekkoslaviet, Ungarn, Rumænien, Bulgarien, Albanien og DDR (Østtyskland). Dette var en reaktion på, at NATO samme år havde optaget Vesttyskland i alliancen. Verden var nu for alvor delt op i en vestblok (NATO) og en østblok (Warszawa-pagten). NATO, bestående af vestlige liberale demokratier med kapitalistiske økonomier, overfor Warszawa-pagten, der bestod af kommunistiske lande med planøkonomi og autoritære styre.

Bipolær verdensorden

Under Den Kolde Krig taler man om, at der var en bipolar verdensorden, idet der var to store magter, nemlig USA og Sovjetunionen. Der var det, man kalder magtbalance eller terrorbalance, fordi begge lande havde nok atomvåben til at udslette den anden, og derfor var der ingen, der ville risikere at starte en krig.

Siden NATO blev oprettet i 1949, har den nordatlantiske alliance altså været garanten for Vesteuropæisk sikkerhed. NATO var alliancen, der for europæerne "holdt USA inde, Sovjetunionen ude og Tyskland nede". Det amerikanske militær og deres atomvåben sikrede magtbalancen overfor Sovjetunionen.

Efter Den Kolde Krig

Siden murens fald og Sovjetunionens sammenbrud har sikkerhedstruslen ændret karakter. Verden er ikke længere delt i øst og vest mellem kommunisme og kapitalisme. Der er nu det, der kaldes unipolaritet eller en **unipolær verdensorden**, idet USA er den eneste supermagt, og der er ikke længere denne fare for en Tredje Verdenskrig mellem to magtpoler.

Efter Den Kolde Krig er sikkerheden i det euroatlantiske område blevet mindre anspændt, men også mere kompleks. Der er nu nye udfordringer udenfor Europa, som har betydning for Europas sikkerhed såsom fejlslagne stater, international terrorisme, spredning af masseødelæggelses-våben til "slyngelstater", ødelæggelse af miljøet osv.

Ny sikkerhedssituation

Verden ser helt anderledes ud, og det samme gør truslerne, dermed har NATO's rolle også ændret sig. Nye konfliktmønstre er opstået, og nye trusler er kommet på dagsordenen. NATO har nu påtaget sig nye opgaver mht. fredsstøttende opgaver og forsvar mod terrorisme.

Nyt NATO

Efter Den Kolde Krig har NATO tilpasset sig den nye sikkerhedspolitiske situation. Fra at være forsvarsalliance under Den Kolde Krig, er NATO nu også et sikkerhedsfællesskab, der gennem udvidelse og integration, gør væbnede konflikter mellem medlemmerne usandsynlige. Det kollektive forsvar har måttet vige pladsen for mere forskelligartede opgaver såsom krisestyring, fredsbevarende/ fredsskabende aktioner på Balkan og aktuelt i Afghanistan.

NATO's strategi er ændret i retning af større fokus på samarbejde og integration med ikke-NATO-lande bl.a. i erkendelse af, at nye trusler som terrorisme bedst bekæmpes gennem bredt mellemstatsligt samarbejde.

Partnerskab for Fred

NATO iværksatte allerede kort tid efter murens fald og Sovjetunionens opløsning nye tiltag, der skulle skabe sikkerhed på det europæiske område.

Partnerskab for Fred (PfP) blev lanceret i 1994 og er åbent for alle OSCE-lande. Det er et styrket samarbejde mellem NATO og andre demokratiske lande, hvoraf mange er øst- og centraleuropæiske. Samarbejdet kan hjælpe landene med at reformere deres militærstrukturer bl.a. indføre en mere demokratisk kontrol af militær og politi. Der er nu 20 partnerlande. Programmet er individuelt og tilpasset hvert lands behov.

Landene forpligter sig til at:

- bevare demokratiske samfund
- overholde principperne for international ret
- opfylde forpligtigelser under FN-pagten og menneskerettighederne
- overholde ikke-spredningsaftalen angående våbenkontrol
- afholde sig fra brug af magt mod andre stater
- løse uenigheder fredeligt

Samarbejde med Rusland

NATO begyndte at samarbejde med Rusland i 1991, og i 1994 blev Rusland en del af Partnerskab for Fred- programmet.

Som reaktion på terrorangrebet på USA 11. september 2001 blev Rådet for NATO og Rusland (NRC) dannet. Man blev enige om, at fælles udfordringer mod sikkerheden som terrorisme bedst takles i fællesskab.

Middelhavsdialog

NATO arbejder på at skabe sikkerhed i Middelhavsområdet gennem Middelhavsdialogen, som blev oprettet i 1994. Mange sydeuropæiske medlemslande grænser op til Middelhavet, og derfor er der brug for stabilitet og sikkerhed i området. Her fører NATO dialog, sammen med EU og OSCE, med 7 lande i området. Der udføres øvelser i fredsbevarelse, der føres våbenkontrol og kontrol af spredning af masseødelæggelsesvåben, samtidig med at der er videnskabeligt samarbejde i gang. I 2004 blev dialogen til et reelt partnerskab med Istanbul-samarbejds-initiativet på et topmøde i Istanbul. Det er et diplomatisk og militært samarbejdsprogram mellem NATO og Algeriet, Egypten, Israel, Jordan, Marokko, Mauretanien og Tunesien. Målet er at skabe forståelse og sikkerhed i regionen.

Nye militære opgaver

NATO har ændret sig på mange måder. Rent militært satser NATO nu på styrker, der **hurtigt** kan sættes ind, hvor der er behov for dem. De skal kunne være indsat **langt væk i lang tid**. På det **krisestyrende og fredsstøttende** område har NATO været aktiv på Balkan og for første gang udenfor det euro-atlantiske område i Afghanistan. I Irak støtter NATO den polsk-ledede styrke bl.a. med træning af militær personel.

NATO deltager også i **nødhjælpsopgaver**. Efter jordskælvet i Pakistan i oktober 2005, der dræbte 80.000 mennesker og gjorde 3 millioner hjemløse, sendte NATO,

sammen med FN, næsten 3500 tons nødhjælp til katastrofeområdet, samtidig med at NATO også indsatte ingeniører, læger og specialudstyr. På denne måde spiller NATO en central rolle, i samarbejde med andre internationale organisationer, i krisesituationer, hvor mennesker er i nød.

Europæisk sikkerheds- og forsvarsidentitet (ESDI)

I 1990'erne blev det klart, at der var en stor ubalance mellem den europæiske økonomiske og politiske magt og Europas militære magt. Især krisen i Kosovo viste, hvor magtesløs EU var overfor konflikter på europæisk jord. EU ønskede en stærkere europæisk sikkerhedspolitisk profil, og amerikanerne mente også, at det ville være rimeligt, hvis europæerne tog større ansvar for eget territorium.

I den forbindelse blev der oprettet en Europæisk Sikkerheds- og Forsvarsidentitet (ESDI) indenfor NATO. Dette var mest et samarbejde mellem NATO og WEU (Vestunionen), hvor NATO stillede sine aktiver til rådighed for WEU's gennemførelse af Petersberg-opgaverne (humanitære og redningsopgaver, fredsbevarende, fredsskabende, krisehåndterings- og miljøbeskyttelsesopgaver). Da EU fik militære ressourcer gennem ESFP'en til selv at udføre krisestyringsopgaver, udvikledes ESDI til et direkte samarbejde mellem EU og NATO.

EU-operationer vil oftest ske ved lån af militære midler fra NATO. På den måde kan EU drage nytte af den allerede opbyggede struktur i NATO, og man undgår duplikering og ressourcespild.

Berlin Plus

På NATO-topmødet i Washington i 1999 blev man enige om at lave en aftale, der skulle hedde Berlin Plus, som bl.a. skulle betyde, at EU skulle have adgang til NATO's planlægningskapacitet, og at NATO's forsvarsplanlægning skulle tilpasses EU's behov. Berlin Plus-aftalen blev vedtaget i 2003 og er et strategisk partnerskab, hvor NATO og EU har en aftale om at skabe overensstemmelse, gennemsækelighed og gensidig forstærkning i udformningen af deres krav til de kapaciteter, de to organisationer deler.

De to organisationer samarbejder på sikkerhedsområdet i konflikt- og krisestyring, uden at de to organisationer overlapper hinanden.

Både NATO's og EU's udenrigsministre (medlemslandenes) har aftalt at arbejde hen imod et tættere samarbejde omkring bekæmpelse af terrorisme og udbredelse af masseødelæggelsesvåben. De to organisationer har allerede udvekslet informationer om deres aktiviteter på civilbeskyttelsesområdet og imod kemiske, biologiske, radiologiske og atomare angreb.

Tæt samarbejde

EU og NATO arbejder altså tæt sammen om sikkerhedsopgaver både på europæisk grund og ude i verden. EU har udviklet selvstændige institutioner til løsning af militære krisehåndterings- og fredsbevarende opgaver.

I fællesskab kan de to organisationer have stor fordel af at arbejde sammen. NATO har en mangeårig militær erfaring og mange militære ressourcer. EU har hverken stærke militære ressourcer eller særligt gode erfaringer med at samarbejde på det militære område, til gengæld har EU meget stærke civile ressourcer og stor erfaring med nationsopbygningsindsatser, demokratisering, retssikkerhedsskabelse og god

regeringsførelse. EU og NATO har forskellige redskaber og forskellige tilgange til tingene, og derfor kan de to organisationer supplere hinanden. Men for at de to kan arbejde ordentligt sammen, kan det blive nødvendigt for EU-landene at skrue op for deres militærbudgetter. Det moderne militærs opgaver kan være langt væk og vare lang tid og koste mange penge, og EU's militærbudgetter har ligget stille i mange år, mens amerikanernes er steget væsentligt især siden 2001.

Amerikansk modstand

Den fælles europæiske udenrigs-, forsvars- og sikkerhedspolitik har mødt amerikansk modstand gennem tiden, da amerikanerne ikke ønskede, at et selvstændigt europæisk forsvarssamarbejde kunne underminere NATO. Specielt franskmændenes tidlige forsøg på at stable en europæisk sikkerheds- og forsvarspolitik på benene mødte modstand, men efter at Storbritannien er kommet med på ideen, har briterne haft en vigtig rolle, som forsvarer af det europæiske samarbejde, da de samtidig er stærke tilhængere af NATO-samarbejdet og nære samarbejdspartnere til USA, og derfor også kan være med til at sikre, at det europæiske forsvarssamarbejde ikke underminerer NATO-alliancen.

Fremtiden?

Hvad det europæiske sikkerheds- og forsvarssamarbejde udvikler sig til, vil tiden vise, og også hvorvidt NATO forbliver en stærk partner til EU. Spørgsmålet er også om NATO kan blive ved med at opretholde et eksistensgrundlag, eller om alliancen på sigt vil gå i opløsning, og samarbejdet over Atlanten mellem Europa, USA og Canada vil blive opretholdt på andre måder.

Henvisninger

Frederiksen, Birgitte Karnøe & Jensen, Torben: *"NATO – En alliance i bevægelse"*, 2004, Atlantsammenslutningen

Lauritsen, Rikke & Rasmussen, Mia Lund: *"Internationale Organisationer i perspektiv"*, 2006, 5. udgave, Atlantsammenslutningen, www.atlant.dk

NATO: *"NATO's forvandling"*, Public Diplomacy Division, Bruxelles

Udenrigsministeriet:

<http://www.um.dk/da/menu/Udenrigspolitik/FredSikkerhedOgInternationalRetsorden/EUsSikkerhedsOgForsvarspolitik/EUNATOsamarbejdet.htm>

NATO undervisningsmateriale: http://www.ataedu.org/nato_toolkit.php

NATO's hjemmeside: www.nato.int

Partnerskab for Fred: <http://www.nato.int/issues/pfp/index.html>

Middelhavsdialogen: <http://www.nato.int/med-dial/home.htm>

Berlin Plus: <http://www.nato.int/issues/nato-eu/policy.html>

NATO – EU: <http://www.nato.int/issues/nato-eu/index.html>

★ EU OG FN

DIAS 6

FN – De Forenede Nationer

FN blev dannet i 1945 efter Anden Verdenskrig. I håbet om at undgå nye krige gik 51 stater sammen og underskrev FN-pagten, som er en slags grundlov for staternes internationale samarbejde. Den udstikker medlemslandenes rettigheder og pligter, og alle medlemslande er forpligtet til at følge Sikkerhedsrådets beslutninger.

FN havde og har som formål at fremme fred og sikkerhed i verden. Krig forsøges undgået ved hjælp af samarbejde, dialog og lovgivning, og internationale problemer forsøges løst gennem dialog og internationalt pres. FN arbejder også for at fremme respekt for menneskerettighederne, beskytte miljøet, bekæmpe sygdomme, fremme udvikling og reducere fattigdom.

I dag består FN af 191 medlemslande, hvilket er alle internationalt anerkendte selvstændige stater i verden.

Sikkerhedsrådet er FN's besluttende organ. Her sidder 15 medlemslande. De 5 faste medlemmer er vinderne af Anden Verdenskrig: USA, Rusland, Storbritannien, Frankrig og Kina. Disse fem faste medlemmer har vetoret, hvilket betyder, at de alle enten skal stemme for eller lade være med at stemme, for at et forslag kan vedtages. De resterende ti vælges af generalforsamlingen efter en rotationsordning for 2 år ad gangen. For at Sikkerhedsrådet kan beslutte noget, skal der være 9, der stemmer for.

I **Generalforsamlingen** sidder alle FN's medlemsstater. Her skal der ved vigtige spørgsmål være 2/3 flertal, ellers simpelt flertal. Generalforsamlingen kan ikke tvinge en stat til noget, men dens anbefalinger er et vigtigt udtryk for verdens meninger. Ved konflikter eller overtrædelse af menneskerettighederne kan generalforsamlingen indføre økonomiske sanktioner eller beordre våbenembargo. Meget sjældent bliver formuleringen "all necessary means" eller militær intervention taget i brug.

Multilateralisme

"Det er EU's politik at søge multilaterale løsninger på de fælles problemer i verden, og det lægger derfor stor vægt på effektiv multilateralisme med FN som det centrale punkt. FN har mandat og legitimitet over hele verden og er derfor i en enestående position til at imødegå de fælles udfordringer."

(Europa-Kommissionen: "EU – Medspiller på verdensscenen" s. 16)

EU støtter et stærkt multilateralt samarbejde på verdensplan, og her spiller FN selvfølgelig en meget stor rolle. Folkeretten og arbejdet i FN-familien på områder omkring udvikling, bekæmpelse af fattigdom, miljøsikring, forbedring af leveforhold, sundhed osv. er områder, hvor EU gerne vil spille en rolle.

EU – vigtig rolle men svag aktør

EU er en af de vigtigste bidragsydere til FN's forskellige organer, fonde og særprogrammer og spiller således en vigtig rolle i forbindelse med gennemførelsen af disses politik, men EU har som organisation en svag politisk status i de fleste FN-agenturer. Da EU ikke er en selvstændig stat, har den kun status som observatør. Samtidig har EU en svag koordinering omkring FN's politik og operationelle spørgsmål. EU bidrager heller ikke til FN-organernes almindelige budget, hvilket giver begrænset indflydelse på de organisatoriske strukturer og planlægningen.

Forbindelserne mellem EU og FN dækker nu næsten alle områder af EU's eksterne forbindelser dvs. hele FN-pagten fra fred, sikkerhed og menneskerettigheder til sociale og økonomiske anliggender, herunder udvikling og humanitære aktiviteter samt handelspolitik.

Udvikling

Særligt på udviklingsområdet er EU en meget stor bidragsyder, og her er det en fordel at gøre brug af FN's kapaciteter i form af kompetencer, erfaring og viden på området, og det er ikke kun på udviklingsområdet, at FN har disse fordele i forhold til EU.

Fælles værdier

FN promoverer værdier som demokrati, bæredygtighed, markedsbaseret økonomi, kulturel mangfoldighed og retssikkerhed, som alle er centrale EU-værdier. Derfor er det naturligt for EU at støtte multilaterale organisationer som FN og at søge at finde fælles løsninger på globale problemer. På nuværende tidspunkt betaler de 25 EU-lande 38 % af FN's regulære budget, mere end to femtedele af FN's fredbevarende operationer og omkring halvdelen af FN medlemslandenes bidrag til FN-fonde og programmer.

FN spiller altså en vigtig rolle for EU's politikker på en lang række områder, og EU lægger meget vægt på det multilaterale samarbejde.

Henvisninger

Lauritsen, Rikke & Rasmussen, Mia Lund: "*Internationale Organisationer i Perspektiv*", 5. udgave, 2006. Atlantsammenslutningen, www.atlant.dk

FN: www.un.org

Udenrigsministeriet: www.um.dk

Om EU og FN:

<http://europa.eu/scadplus/leg/da/lvb/r12600.htm>

http://europa-eu-un.org/home/index_da.htm

http://europa-eu-un.org/articles/da/article_1001_da.htm

★ EU'S NØDHJÆLP OG UDVIKLINGSBISTAND

DIAS 7

EU – stor bidragsyder

Den Europæiske Union er en af de vigtigste aktører indenfor humanitær bistand og fødevarehjælp. EU er verdens største enkelte yder af bistand, og sammen med EU-medlemslandes nationale bidrag, står EU for mere end halvdelen af de internationale bidrag til udviklingsbistand og nødhjælp.

Kommissær og generaldirektorat

EU har en kommissær for udvikling og humanitær hjælp. Fra 2004 til 2009 hedder denne kommissær Louis Michel.

Generaldirektoratet for udvikling (DG Development – fungerer som et slags ministerium) har en mission om at reducere og udrydde fattigdom i udviklingslandene og fremme en bæredygtig udvikling, demokrati, fred og sikkerhed. Denne politik om at fremme udvikling udtrykker den europæiske solidaritet, men ifølge kommissionen har EU også en pligt til at hjælpe de svageste stillede i verden. Målet er at skabe en bedre verden både for menneskene i Europa og i de fattige lande – en mere retfærdig og en sikrere verden både for vores egen skyld, for menneskene i udviklingslandene og for vores børns og fremtidige generationers skyld.

Fundamentale værdier

EU's udviklingsbistand handler ikke bare om mad og infrastruktur, men en stor del af udviklingsarbejdet handler også om fundamentale værdier som demokrati og menneskerettigheder. Ideen bag er, at alle mennesker har ret til at have magt over deres eget liv, og det kan man kun have, hvis man har adgang til ressourcer som mad, vand, tøj, uddannelse osv.

Mere bistand

EU har forpligtet sig til at forhøje det samlede årlige beløb fra 30 til 39 mia. EUR i 2006. Dette beløb svarer til 0,39 % af de 25 medlemsstaters samlede BNP. EU's medlemsstater har i lighed med andre industrilande tilsluttet sig målsætningen om at ville yde en bistand på 0,7 % af deres BNP pr. år, men hidtil har kun Danmark, Luxembourg, Nederlandene og Sverige opfyldt dette mål. Gennemsnittet for EU som helhed er 0,34 %, og EU ligger dermed højere end både USA og Japan.

Mest hjælp til mindst udviklede

EU prioriterer hjælpen til de mindst udviklede lande særligt de afrikanske lande syd for Sahara, men også andre lavindkomst-lande får støtte fra EU. EU støtter blandt andre de central- og østeuropæiske stater, middelhavslandene, Balkan, Mellemøsten og Rusland

Samhandel og bistand

I EU ser man handel som en vej til større velstand. Derfor arbejder EU for, at de mindst udviklede lande kan blive integreret i verdenshandelen og på den måde få en økonomisk udvikling i gang. EU arbejder derfor på at få afskaffet importtold på varer (dog ikke våben) fra 49 af de mindst udviklede lande, og EU har udviklet særlige samhandelsforhold til de 78 AVS-lande (dvs. lande fra Afrika, Vestindien og Stillehavet).

Udvikling

DIAS 8

Bred fattigdomsforståelse

EU's udviklingsbistand har som hovedmål at bekæmpe fattigdom. Men fattigdom forstås bredt, idet der både ses på økonomiske, sociale og miljømæssige dimensioner af fattigdom. Fattigdomsreduktion handler om at finde en balance mellem menneskelig udvikling, beskyttelse af naturressourcer og fremme af økonomisk vækst især for de fattigste.

Ejerskab og partnerskab

Der arbejdes med en ejerskabs- og en partnerskabstankegang for at tilskynde de implicerede parter til deltagelse og for at give dem en følelse af medbestemmelse og ansvar for programmerne. Demokrati og deltagelse er en vigtig del af udviklingsarbejdet, hvor "god regeringsførelse"* og overholdelse af menneskerettighederne er krav for bistand.

(De såkaldte konditionaliteter, hvor bidragsyderne sætter krav til den førte politik i modtagerlandet, er meget omdiskuterede, da de til tider anses som en form for imperialisme, hvor de rige lande sætter krav til ulandene, som om, at de ved bedst og ikke vil respektere andre måder at gøre tingene på.)

God regeringsførelse

* God regeringsførelse er et begreb, man meget ofte hører i forbindelse med udviklingsbistand. God regeringsførelse anses som en forudsætning for bæredygtig udvikling i udviklingslandene. Det handler om kontrollen med samfundets ressourcer, som skal bruges til social og økonomisk udvikling og ikke ryge i korrupte politikeres lommer. Begrebet omfatter respekt for menneskerettighederne, demokrati, pluralisme, fri offentlig debat, retsstatsprincipper, kompetent offentlig forvaltning, korruptionsbekæmpelse og bæredygtig økonomisk udvikling.

Dårlig regeringsførelse

Dårlig regeringsførelse ses som en af hovedårsagerne til, at udviklingen specielt i Afrika går meget langsomt. Her har forskellige korrupte ledere igennem tiden tjent styrtende med penge på både våbensalg og udviklingsbistand, imens landenes befolkninger bare er blevet fattigere og fattigere. Derfor ses det som meget nødvendigt, at korruption bekæmpes. Samtidig ses det som nødvendigt at have stabile stater, der lever op til at kunne opretholde orden og tilbyde borgerne et mindstemål af sikkerhed og goder som f.eks. lægehjælp og skolegang.

Demokrati og lighed

Det ses også som vigtigt for et lands udvikling, at civilbefolkningen deltager, så der kan udvikles en demokratisk kultur. Samtidig fokuseres der på ligestilling, da kvinderne sjældent har de samme muligheder som mændene. Der er mange

eksempler på, at hvis kvinder får mulighed for at låne penge og eje jord, så har de en større ansvarsfølelse end mændene for at få noget ud af pengene og jorden, så deres familier kan få en bedre fremtid.

Lighed er generelt et mål, da det anses som en stabiliserende faktor i et land, at der ikke er for stor fattigdom og heller ikke for stor forskel på fattig og rig.

Sygdomsbekæmpelse

Sygdomsbekæmpelse er også et fokusområde, da især HIV/AIDS og malaria er sygdomme, som især de fattigste mennesker er plaget af. Derfor er det også et område, hvor EU gør en indsats.

Nødhjælp

DIAS 9

ECHO

ECHO er EU's særlige kontor for humanitær hjælp, som blev oprettet i 1992. ECHO hjælper folk i nød efter naturkatastrofer eller menneskeskabte katastrofer som borgerkrige. I forbindelse med borgerkrige deltager ECHO upartisk og hjælper folk uanset deres etniske oprindelse, religiøse eller politiske tilhørsforhold. ECHO hjælper flygtninge, der hvor de er og med genopbygning, når det er muligt for de flygtede at vende hjem igen.

Den Europæiske Unions humanitære hjælp til kriseofre består i første række af lægehjælp, fødevarer og husly i form af midlertidig indkvartering i boliger med drikkevand og sanitet.

EU's nødhjælpsindsats er global og foregår ofte uden for de internationale mediers søgelys i såkaldt glemte kriseområder eller i ustabile konfliktramte områder som f.eks. det nordlige Kaukasus (særligt Tjetjenien), Tadsjikistan i Centralasien, Vestsahara og Sri Lanka.

ECHO ser det som sin primære opgave at hjælpe katastrofernes ofre ved at være med til at redde og bevare liv, mindske lidelser og beskytte de ramtes integritet og menneskelige værdighed.

I de senere år er ca. to tredjedele af nødhjælpen fra EU ydet gennem NGO'er (ikke-statslige organisationer), ca. 20 % gennem FN-organer og ca. 10 % gennem Den Internationale Røde Kors Komité (ICRC), nationale Røde Kors og Røde Halvmåne Selskaber.

Nye krisesituationer

Nutidens konflikter rammer de svageste. De nye krige er ofte regionale eller interne, som går ud over kvinder, børn og gamle, og mange tvinges til at flygte. Eksemplerne på disse nye krige er mange f.eks. krigene i det tidligere Jugoslavien og konflikter i Afrika som Rwanda eller Darfur.

Samtidig er der også flere ofre for naturkatastrofer. Resultaterne af naturkatastrofer forværres, fordi der kommer flere mennesker, og jorden derfor mange steder eroderes, skovene fældes, og byerne bliver større. Ressourcerne bliver færre, fordi de skal række til flere, og samtidig udnyttes naturressourcerne til det aller yderste, hvilket gør situationen endnu værre.

Effektivitet

For at ECHO kan være en legitim og respekteret organisation for humanitær hjælp, skal der hurtighed og fleksibilitet til i nødhjælpsarbejdet. Samtidig er omtanke og streng overvågning også uundværlige krav til EU, hvis Europas skatteydere skal have

sikkerhed for at få udvikling for pengene. Derfor gennemføres der mange evalueringer og analyser af, om hjælpen, både nødhjælpen og udviklingshjælpen, giver de bedst mulige afkast i form af mindre nød, elendighed og en højere grad af bæredygtig udvikling.

Samtidig har EU samarbejdsaftaler med modtagerlandene, så landene får den hjælp, de har mest brug for. Partnerskabsaftalerne danner desuden rammen for politisk dialog og indeholder en klausul om, at EU kan suspendere eller standse al handel eller støtte, hvis et partnerland krænker menneskerettighederne. EU besluttede desuden i 2003, at alle nye aftaler skal indeholde en klausul om, at partnerne forpligter sig til at afstå fra spredning af masseødelæggelsesvåben.

Samarbejde

EU har samarbejdsaftaler med lande og internationale organisationer.

EU arbejder sammen med en række partnere i verden – herunder FN og har tilsluttet sig 2015-målene.

EU som organisation søger at støtte disse mål ved at fokusere på seks områder, hvor EU har speciel ekspertise:

- forbindelsen mellem handel og udvikling
- samarbejde på regionalt plan
- politik for fattigdomsbekæmpelse til støtte for sundhed og uddannelse
- transportinfrastruktur
- fødevarerikkerhed og bæredygtig udvikling af landdistrikterne
- opbygning af institutionel kapacitet, god regeringsførelse og retsstaten.

Hvorfor udviklingsbistand

EU argumenterer for, at det er en pligt at hjælpe de fattigste i verden, men også for, at det er i alles interesser at gøre verden mere retfærdig og lige. Det handler altså ikke alene om at hjælpe mennesker i nød, men også om at det er i de rige landes interesse at undgå, at mennesker lever i stor fattigdom, og at stater ikke falder helt fra hinanden.

Både i EU og FN er der en holdning til, at vi ikke kan have en sikker verden med den enorme fattigdom og elendighed, som hersker nu i bl.a. Afrika og nogle steder i Asien. Fattigdom fordrer kriminalitet, uro og vold. Samtidig er det et stort problem, at miljøet ødelægges i de fattige områder, hvor der er knappe ressourcer, og jorden derfor udpines, træerne fældes, og andre naturressourcer misbruges (måske af udefrakommende rigmænd, der udbytter de svage politiske systemer og de korrupte politikere og ledere).

Udviklingsbistand og nødhjælp har altså andre formål end at forbedre de tidligere kolonimagters dårlige samvittighed over at have drevet rovdrift på den tredje verdens naturrigdomme og mennesker. Hjælpen handler også om, at verden er blevet et usikkert sted, hvor såkaldt fejlslagne stater kan huse terrorister; at private netværk og slyngelstater kan skaffe sig masseødelæggelsesvåben, og at der opstår regionale konflikter, kriminalitet; og ikke mindst er flygtningestrømme noget de vestlige stater frygter. Især lande som Spanien, Portugal og Frankrig har store problemer med illegal

indvandring, der kan skabe utryghed i befolkningerne, fordi de frygter for deres levestandard og jobs.

Henvisninger

Branner, Hans: *"Det ny Europa – international politik i forandring"*, 2004, Forlaget Columbus, København

Europa-Kommissionen: *"EU – Medspiller på verdensscenen, Den Europæiske Unions forbindelser udadtil"*, fra serien "Europa i bevægelse", Luxembourg

Europa-Kommissionen: *"Europæisk solidaritet med kriseofre, EU og humanitær hjælp"*, serien "Europa i bevægelse", Luxembourg

http://www.europa.eu/pol/hum/index_da.htm

http://ec.europa.eu/comm/dgs/development/index_en.htm

http://europa.eu/pol/dev/overview_da.htm#top

http://ec.europa.eu/comm/commission_barroso/michel/index_en.htm#

http://ec.europa.eu/echo/partners/un_en.htm

<http://www.um.dk/da/menu/Udviklingspolitik/BistandIPraksis/GodRegeringsfoerelse/>

★ SIKKERHEDSOPFATTELSER

DIAS 10

Verden ændrer sig

De vesteuropæiske stater havde under Den Kolde Krig stor brug for at stå sammen mod den fælles fjende i øst samtidig med, at de var stærkt afhængige af det amerikanske militærs styrke for at undgå, at kommunisterne i øst skulle besætte vestlige lande. Efter murens fald og Sovjetunionens opløsning kom den sikkerhedspolitiske situation til at se anderledes ud. Nu var der ikke længere en direkte militær trussel mod den europæiske sikkerhed. I stedet kom nye sikkerhedstrusler på dagsordenen. Krigene i det tidligere Jugoslavien brød ud kort efter den store omvæltning, og regionale konflikter og religiøse og etniske konflikter kom nu i høj grad på verdens-dagsordenen. Disse viste sig også i udviklingslandene og var medvirkende til, at udviklingen imod mindre fattigdom i Afrika syd for Sahara gik ned af bakke i halvfemserne.

Nye trusler

Det europæiske samarbejde har bl.a. betydet, at det er usandsynligt, at europæiske lande skulle gå i krig med hinanden. Men der er mange andre trusler mod europæisk sikkerhed og mod verdensfreden. Måske det ikke så meget er Tredje Verdenskrig, man frygter, men i stedet trusler som f.eks. international terrorisme; masseødelæggelsesvåben i hænderne på "slyngelstater" eller terrorister; sygdomme, der spredes over hele verden (pandemier); miljøkatastrofer; naturkatastrofer; regionale og interne krige, som betyder uro i det pågældende område; migration og organiseret international kriminalitet.

Der er ingen nemme løsninger på disse udfordringer, og selvom verden måske er blevet sikrere på mange måder, er den også blevet mere kompleks og truslerne mere uforudsigelige.

Globalisering

Den teknologiske udvikling er grundlaget for globaliseringen. Informations- og kommunikationsteknologier gør det f.eks. muligt for mennesker, firmaer og stater at handle, samarbejde og rejse på tværs af landegrænser og over hele verden. Den teknologiske udvikling betyder også, at militærteknologi kan spredes. Mange flere stater, men også private, kan udvikle masseødelæggelsesvåben.

Globaliseringen har også været med til at skabe en privatisering af krige. Nye aktører kan true freden og sikkerheden f.eks. terrornetværk som al-Qaeda.

Geografien mister sin betydning. Det 21. århundredes trusler er globale og grænseoverskridende. Europas sikkerhed påvirkes lige så meget af, hvad der sker i Mellemøsten, Afrika og Asien, som af hvad der sker i Tyskland, Frankrig og Danmark.

Værdier

Værdier spiller en mere central rolle i verdensordenen. Værdier, normer og politiske systemer eksporteres både over Internettet, gennem de internationale organisationer og ved krige, hvor regimer skiftes ud, hvis de anses som farlige for verdensfreden (Afghanistan og Irak). I nogle områder af verden føler kulturer sig truede af globaliseringen, hvilket skaber konflikter mellem "os" og "dem" - mellem civilisationer og religioner internt i lande og på tværs af landegrænser.

Nogle folk frygter, at deres kultur forvinder, mens andre mest af alt frygter for deres job. F.eks. flyttes der mange arbejdspladser fra Vesteuropa til områder, hvor arbejdskraften er billigere.

★ TEORIER OM SIKKERHED

DIAS 11

Der er gjort mange tanker om, hvordan man teoretisk kan forholde sig til sikkerhedspolitik. Der er meget forskellige tilgange til, hvordan man skal behandle sikkerhedspolitiske emner og i det hele taget til, hvad der er sikkerhedspolitik.

Realisme

Teoretiske retninger som Realisme og dens efterkommer Neorealisme mener, at sikkerhedspolitik handler om statens sikkerhed, dvs. statens territoriale overlevelse, som afgøres af statens magt overfor andre stater, altså hvor meget militær den enkelte stat er i besiddelse af. Realisterne har en "snæver" forståelse af sikkerhed, idet sikkerhed handler om militær og stater og ikke så meget mere end det. Realisterne er derudover temmelig pessimistiske eller måske realistiske, da de mener, at der altid vil være **anarki og krige**. Krige kan kun midlertidigt undgås ved magtbalance mellem to eller flere poler, som under Den Kolde Krig f.eks.

Liberalisme

Andre retninger som Liberalismen eller idealismen, som den også kaldes, Engelsk Skole og Liberal institutionalisme ser landenes udenrigspolitik som central. De kigger altså ind i staterne og ser ikke på staterne som lukkede systemer, hvor kun magt og militær spiller en rolle. Liberalistiske tilgange har altså en bredere tilgang til sikkerhed end realistiske teorier.

I den liberalistiske teori-ramme spiller institutioner, internationale organisationer og verdenssamfundet en stor rolle, og gennem samarbejde tror man på, at **fred kan opnås**.

Konstruktivisme

En tredje retning, som kaldes konstruktivismen kigger meget på samfundenes indre sammenhængskraft, og på hvordan der tales om tingene.

En konstruktivistisk teori, som kaldes **Københavnerskolen**, ser ikke på sikkerhed og trusler mod sikkerheden som noget objektivt eller evigt gældende. Det, vi anser som trusler mod vores sikkerhed, afhænger af konteksten, altså den verden, der omgiver os. Sikkerhed handler ikke bare om territorial og militær sikkerhed men om, hvad vi nu, i den tid vi lever i, ser som trusler. Det kan være trusler, som måske ikke er særligt reelle, men de bliver til trusler, fordi der tales om dem, som om de truer vores overlevelse. Det er altså en **diskursiv tilgang**, som betyder, at man arbejder med det talte eller skrevne ord, ud fra en teori om, at **måden hvorpå man taler om tingene**, er med til at forme den verden, vi lever i.

Københavnerskolen arbejder med fem områder/sektorer, som spiller en rolle for sikkerhed: den samfundsmæssige, den økonomiske, den politiske, den militære og den miljømæssige. Det er områder, hvor vi kan opleve, at der er trusler, som truer vores overlevelse. Disse trusler bliver først virkelige, når de "sikkerhedsliggøres" – når

der tales om f.eks. miljøkatastrofer, valutakriser, konflikter mellem indvandrere og ikke indvandrere eller politiske kriser på en sådan måde, at de anses som så truende, at de kan underminere vores sikkerhed og true vores liv.

Konstruktivistiske sikkerhedsteorier har altså en meget **bred sikkerhedsopfattelse**, hvor alt afhænger af konteksten (tid, sted, sociale og politiske omgivelser osv.)

Afrunding

Der er altså forskellige opfattelser af sikkerhed, og hvorfor nogle ting kommer på sikkerhedsdagsordenen og andre ikke. Nogle teorier har en snæver sikkerhedsopfattelse, hvor fokus er på militær magt og stater, mens andre har en bred tilgang og ser på diplomati, institutioner og fælles værdier eller mere diskursive tendenser – dvs. den måde, der tales om tingene på.

Herunder er der en gennemgang af hhv. liberalismen og realismen i punktform.

Bonus:

I det fag, man kalder international politik (IP), forsøger man at opstille generelle sammenhænge eller teorier, der kan forklare udviklingen i verden og specielt forholdet mellem staterne.

Realisme og liberalisme er de to grundlæggende teorier. Liberalismen havde sin første storhedstid efter Første Verdenskrig, hvor der herskede en del optimisme, f.eks. i forbindelse med oprettelsen af Folkeforbundet. Efterhånden som den internationale situation forværredes i 1930'erne, virkede realismen som en mere brugbar teori. Denne tendens blev forstærket, da Anden Verdenskrig brød ud. Efterhånden som årene gik efter krigen, og især efter Murens fald, kom liberalismen stærkt igen.

Liberalisme/idealisme

DIAS 12

- Der er en dynamisk opfattelse af IP.
- En tro på at staternes adfærd ændrer sig.
- **Fælles internationale interesser** kan være vigtigere end nationale.
- Staterne mister deres centrale betydning, idet der opstår internationale organisationer og multinationale selskaber. Grænseoverskridende processer som handel, investering, teknologi og medier gør grænseoverskridende **fællesskaber og samarbejde** mulige og skaber gensidig afhængighed på tværs af landegrænser. Den økonomiske og teknologiske udvikling giver større udveksling af varer, informationer og andre transaktioner mellem landene.
- I dag er der mulighed for mere fredelige tilstande pga. den øgede interdependens. Landene er mere sårbare overfor, hvad der sker udenfor deres egne grænser. Derfor bliver magtanvendelse i militær form irrationelt.
- **Tro på fred**
- Tro på, at demokrati betyder færre konflikter. Det har været regeringer, der har startet krige tidligere. Nu skal politikere stå til ansvar overfor deres vælgere.
- I dag er militære konflikter i højere grad borgerkrige end nationalstatskrige.
- I demokratier med frie og moderne medier bliver folk mere oplyste og har større forståelse for, hvordan verden hænger sammen.
- Der er i dag flere "regimer", som er netværk af regler, normer og procedurer, der regulerer staternes adfærd. F.eks. **internationale organisationer** som har gensidigt forpligtende regler.
- Anarkiet er erstattet af stigende retlig regulering.
- Vi har en form for **kollektiv sikkerhed** med FN.
- Der er ikke et entydigt magthierarki. Både store og små lande må til dels indordne sig under de fælles regler. Militær magt er ikke så brugbar som tidligere.
- Pga. økonomiske forbindelse mister staterne til en hvis grad kontrollen med udenrigspolitikken, som påvirkes af andre strømninger end politiske interesser.
- Der er nye aktører, som har lige så meget indflydelse, som stormagterne havde i gamle dage.

Realisme:

DIAS 13

- **Magtens dominans.**
- Afskrækkelse.
- Ingen ændringer af de grundlæggende vilkår for IP.
- Verden ændrer sig, men der sker ingen fremskridt.
- **Der vil altid være krige.**
- Stater er egoistiske.
- Det er nationale interesser, der styrer landenes politik.
- **Fokus er på stater**
- Der vil altid være risiko for væbnede konflikter.
- Der er **anarki mellem staterne** – dvs. at der ikke er nogen central myndighed. Der kan dog være visse normer som f.eks. Folkeretten eller andre regler indenfor de internationale organisationer, som kan være med til at skabe et modent anarki, hvor der er længere perioder uden krige, og hvor staterne lever forholdsvis fredeligt mellem hinanden, men staterne kan altid bryde disse regler, hvis de vil.
- Staterne har deres egne interne regler, hvor staten har "voldsmonopol".
- Stater er enhedsaktører. Det er ikke vigtigt, hvad der foregår inde i staterne.
- Statens handlinger styres af nationale interesser.
- **Staternes magt afhænger af deres militære styrke.**
- Man kan opnå midlertidig fred gennem **magtbalance**.

Henvisning

Branner, Hans: *"Det ny Europa – international politik i forandring"*, 2004, Forlaget Columbus, København

★ DISKUSSION & DEBAT

DIAS 15: Disposition

I dette modul har hvert afsnit lagt op til diskussioner. Derfor er diskussionsafsnittet ikke så langt, som i de andre moduler. Diskussionsoplæggende består hovedsagelig af spørgsmål, og af den grund er der ikke laves dias hertil.

EU & NATO

DIAS 16

NATO har eksisteret siden 1949, hvor forsvarsalliancens hovedformål var at "holde Sovjetunionen ude, USA inde og Tyskland nede". Siden er der sket en kæmpe udvikling i verden, og mange har forventet, at NATO ville holde op med at eksistere. NATO er dog stadig en stærk organisation i verden, og alliancen har fornyet sit eksistensgrundlag, idet der er kommet nye opgaver, som skal løses. Spørgsmålet er så, om EU på et tidspunkt kommer til at overtage disse opgaver, eller om NATO og EU vil fortsætte det tætte samarbejde og parløb, de to organisationer kører nu. Af EU's 25 lande er 19 også med i NATO. Måske disse lande faktisk ser en fordel i at have to forskellige organisationer, der har helt forskellige roller i verden. Samtidig ser mange europæiske lande måske NATO som den eneste måde, USA kan holdes fast i Europa. Hvis EU overtager NATOs rolle, kan det være, at USA holder op med at interessere sig for Europa. Dette kunne måske resultere, at Europa mister enhver mulighed for at influere på den amerikanske udenrigspolitik, hvis europæerne da har den mulighed i dag?

Hvordan vil samarbejdet mellem EU og NATO udvikle sig?

Vil NATO overleve de næste ti år?

Kan EU på et tidspunkt overtage NATOs opgaver?

EU & FN

DIAS 17

EU lægger stor vægt på, at multilateralisme er et meget vigtigt element i det europæiske værdigrundlag, da det internationale samarbejde i organisationer som FN kan være med til at gøre verden til et mere sikkert sted. Internationale problemer løses ifølge EU bedst igennem internationalt samarbejde.

Hvilke trusler kan bedst håndteres af det internationale samarbejde?

EU's nødhjælp og udviklingsbistand

DIAS 18

EU er en stor bidragsyder af udviklings- og udviklingsbistand samtidig med, at EU gør en stor indsats med hensyn til nødhjælp.

Hvorfor giver EU så meget udviklings- og bistandshjælp?

Hvordan kan handel være med til at øge de fattige landes velfærd?

Hvorfor lægger EU vægt på en bred fattigdomsforståelse?

Hvorfor kan det være en god ide, at lave ejerskabs- og partnerskabsaftaler med modtagerlandene?

Sikkerhedsopfattelser

DIAS 19

Man taler om, at verden har ændret sig, og at der er kommet nye sikkerhedstrusler på dagsordenen. Globaliseringen er et af de mest brugte ord i denne sammenhæng.

Hvorfor har det så stor betydning, at verden ændrer sig?

Hvilke trusler kan man tale om som nye trusler – og hvorfor?

Hvad betyder det, at vi lever i en globaliseret verden?

Forskellige teorier om sikkerhed

DIAS 20

Der er altså forskellige teorier om sikkerhed, og om hvordan stater handler i forhold til hinanden.

Hvordan kan man bruge hhv. liberalismen og realismen til at forklare, hvorfor nogle lande satser på samarbejde i internationale organisationer, mens andre fører en mere unilateralistisk politik?

Hvordan kan man ud fra den konstruktivistiske teori forklare, at nogle udfordringer bliver til farlige trusler, mens andre forbliver udfordringer?